

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Президії НАН України
від 19.12.2018 № 339 (зі змінами,
внесеними постановою Президії від
03.07.2019 №196)

**Порядок формування тематики та
контролю за виконанням наукових досліджень
в Національній академії наук України**

Порядок формування тематики та контролю за виконанням наукових досліджень в Національній академії наук України (далі – Порядок) розроблено відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Статуту Національної академії наук України та з врахуванням інших нормативних актів, що регулюють відносини у науково-технічній сфері.

Порядок визначає основні принципи планування наукових робіт наукових установ НАН України (далі – установи) і встановлює загальні вимоги, процедури та правила щодо відбору і затвердження наукових робіт (наукових проектів), їх реєстрації та обліку, поточного контролю за виконанням, оцінювання отриманих результатів і приймання завершених наукових робіт.

1. Основні терміни та їх визначення

Тематика наукових досліджень – сукупність наукових робіт, за кожною з яких визначені її назва, належність до певної галузі наукової (науково-технічної) діяльності, основний зміст наукової роботи, очікувані наукові (науково-технічні) результати, строки виконання та виконавці.

Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

Науково-технічна діяльність – наукова діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань для розв’язання технологічних, інженерних, економічних, соціальних та гуманітарних проблем, основними видами якої є прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки.

Фундаментальні наукові дослідження – теоретичні та експериментальні наукові дослідження, спрямовані на одержання нових знань про закономірності організації та розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язків. Результатом фундаментальних наукових досліджень є гіпотези, теорії, нові методи пізнання, відкриття законів природи, невідомих раніше явищ і властивостей матерії, виявлення закономірностей розвитку суспільства тощо, які не орієнтовані на безпосереднє практичне використання у сфері економіки.

Прикладні наукові дослідження – теоретичні та експериментальні наукові дослідження, спрямовані на одержання і використання нових знань для практичних цілей. Результатом прикладних наукових досліджень є нові знання, призначені для створення нових або вдосконалення існуючих матеріалів, продуктів, пристроїв, методів, систем, технологій, конкретні пропозиції щодо виконання актуальних науково-технічних та суспільних завдань.

Цілеспрямовані фундаментальні дослідження – фундаментальні наукові дослідження, які тематично і за часом проведення пов'язані з відповідними прикладними науковими дослідженнями і розробками та передбачають одержання наукових і науково-прикладних результатів, що можуть стати основою створення принципово нової техніки та технології, реалізації перспективних інноваційних проектів.

Наукова робота (науковий проект) – наукові дослідження, проведені з метою одержання наукового результату.

Науковий результат (наукова продукція) – нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях інформації. Науковий результат може бути у формі звіту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проекту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову, тощо.

Наукова (науково-технічна) продукція - науковий та (або) науково-технічний (прикладний) результат, призначений для реалізації.

Науково-технічний (прикладний) результат - одержані під час проведення прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, нові або істотно вдосконалені послуги, введені в дію нові конструктивні чи технологічні рішення, завершені випробування, розробки, що впроваджені або можуть бути впроваджені в суспільну практику. Науково-технічний (прикладний) результат може бути у формі ескізного проекту, експериментального (дослідного) зразка або його діючої моделі, конструкторської або технологічної документації на науково-технічну

продукцію, дослідного зразка, проекту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів тощо.

Науково-технічні (експериментальні) розробки – науково-технічна діяльність, що базується на наукових знаннях, отриманих у результаті наукових досліджень чи практичного досвіду, та провадиться з метою доведення таких знань до стадії практичного використання. Результатом науково-технічних (експериментальних) розробок є нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, об'єкти права інтелектуальної власності, нові або істотно вдосконалені послуги.

Державна тематика – тематика, що формується і виконується за завданнями державних цільових наукових і науково-технічних програм і наукових частин інших державних цільових програм, за державним замовленням у сфері науки, проектами Національного фонду досліджень України, а також за окремими завданнями на проведення наукових досліджень, встановленими Указами Президента України, постановами Верховної Ради України, рішеннями Кабінету Міністрів України.

Програмно-цільова і конкурсна тематика НАН України – тематика, що формується і виконується за завданнями цільових програм наукових досліджень НАН України та окремими цільовими науковими і науково-технічними проектами за результатами загальноакадемічних конкурсів, в тому числі спільних конкурсів НАН України з вітчизняними та зарубіжними фондами, організаціями тощо.

Відомча тематика (відомче замовлення) – тематика, що формується і виконується відповідно до основних напрямів наукової діяльності установ, наукових програм відділень НАН України.

Пошукова тематика – тематика, що формується і виконується установою самостійно та включає виконання короткотермінових ініціативних фундаментальних та прикладних наукових досліджень, що є перспективними для отримання принципово важливих результатів, для започаткування нових наукових напрямів і можуть виходити за межі основних напрямів наукової діяльності установи.

Договірна тематика – тематика, що формується і виконується установою за замовленням та за кошти сторонніх вітчизняних та зарубіжних організацій-замовників.

Фінансове забезпечення наукової і науково-технічної діяльності здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, власних або залучених коштів підприємств, установ і організацій, коштів вітчизняних та іноземних замовників робіт, грантів, інших джерел, не заборонених законом.

Бюджетне фінансування наукових досліджень – фінансування за рахунок видатків Державного бюджету України, яке здійснюється шляхом базового та програмно-цільового фінансування.

Базове фінансування наукових досліджень – бюджетне фінансування, яке надається для забезпечення фундаментальних наукових досліджень та найважливіших для держави напрямів досліджень прикладного характеру.

Програмно-цільове фінансування наукових досліджень – бюджетне фінансування, яке здійснюється на конкурсних засадах для: цільових наукових і науково-технічних програм та окремих наукових і науково-технічних проєктів, спрямованих на реалізацію пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та вирішення комплексних проблем міждисциплінарного характеру; розроблення наукових засад державної політики у відповідних сферах, проведення наукової експертизи проєктів, нормативно правових актів, державних програм; забезпечення проведення найважливіших прикладних науково-технічних розробок; проєктів, що виконуються в межах міжнародного наукового та науково-технічного співробітництва.

2. Загальні положення

2.1. Дія Порядку поширюється на всі відкриті (нетаємні) фундаментальні та прикладні наукові дослідження і розробки (далі – наукові дослідження), що плануються до виконання і виконуються в установах за рахунок коштів, які виділяються НАН України із загального фонду Державного бюджету, та коштів з усіх інших джерел надходжень.

2.2. Первинною ланкою планування наукових досліджень є структурний науковий підрозділ установи (відділ, лабораторія, сектор).

Суб'єктами формування тематики наукових досліджень в НАН України є також вчені (науково-технічні) ради установ, наукові ради (комітети, комісії) НАН України з відповідних проблем, ради регіональних наукових центрів, бюро відділень і секцій НАН України, наукові (науково-технічні) ради цільових програм наукових досліджень НАН України, Президія НАН України. Зазначені органи здійснюють водночас контроль за виконанням наукових досліджень та оцінюванням отриманих результатів в НАН України.

У необхідних випадках для проведення експертизи та відбору наукових проєктів, оцінювання отриманих результатів за рішенням вчених (науково-технічних) рад установ, рад регіональних наукових центрів, бюро відділень і секцій НАН України, Президії НАН України створюються відповідні конкурсні та експертні комісії.

2.3. Основними завданнями планування наукових досліджень і контролю за їх виконанням є:

- забезпечення відбору найактуальнішої тематики наукових досліджень та розвитку перспективних міждисциплінарних досліджень;
- якісне формування державного замовлення у сфері науки, в тому числі державних цільових наукових, науково-технічних програм і наукових частин інших державних цільових програм, а також цільових програм наукових досліджень та окремих наукових і науково-технічних проєктів НАН України, відомчого замовлення НАН України на наукову продукцію;
- створення умов для проведення наукових досліджень на високому рівні, забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, які спрямовуються на наукові дослідження, досягнення важливих наукових результатів, сприяння їх практичному застосуванню;
- організація виконання тематичних планів наукових досліджень у повному обсязі та у встановлені строки.

2.4. Формування тематики наукових досліджень установ здійснюється у відповідності до Порядку формування тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету [1]¹, Порядку проведення конкурсного відбору наукових, науково-технічних робіт, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету [9] та з урахуванням прогнозів і світових тенденцій розвитку науки і техніки, кон'юнктури ринку науково-технічної продукції та чинних на відповідний період:

- пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, визначених Законом України [2], та пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок, затверджених Кабінетом Міністрів України [3];
- основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук [4];
- основних напрямів наукової діяльності, затверджених Президією НАН України для установи;
- рішень Президії та бюро відділень НАН України щодо розвитку окремих пріоритетних наукових напрямів та проблем.

2.5. Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук, за якими формується тематика наукових досліджень установ (далі – Основні наукові напрями), визначаються секціями НАН України разом з відповідними відділеннями НАН України та затверджуються Президією НАН України на строк п'ять років.

¹ Тут і далі - посилання на чинний нормативний акт згідно з додатком 1.

Формування та затвердження Основних наукових напрямів на наступний п'ятирічний період здійснюється протягом першого півріччя останнього року їх дії. За необхідності, Основні наукові напрями корегуються у році, що передує плановому.

2.6. Застосування програмно-цільових принципів і конкурсних засад для забезпечення адресної підтримки пріоритетних напрямів і окремих перспективних наукових і науково-технічних проектів, формування відомчого замовлення НАН України на наукові дослідження поєднуються з проведенням установами ініціативних пошукових досліджень і виконанням ними наукових досліджень на замовлення сторонніх організацій.

2.7. Державна тематика та програмно-цільова і конкурсна тематика НАН України формуються та виконуються згідно з чинним законодавством України та нормативними актами НАН України, які визначають порядок формування та виконання державного замовлення, цільових програм відповідного рівня, проведення конкурсів тощо.

2.8. Відомча тематика та пошукова тематика згідно з положенням статті 17 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [5] щодо самоврядності НАН України, яка полягає у самостійному визначенні тематики досліджень, формуються та виконуються, відповідно, за відомчим замовленням НАН України та за ініціативою установ.

2.9. Договірна тематика формується та виконується за замовленням зі сторонніми організаціями відповідно до чинного законодавства України та укладених договорів.

2.10. Фінансування виконання тематики наукових досліджень НАН України здійснюється відповідно до ст. 48 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [5].

Асигнування установі-виконавцю надаються НАН України як головним розпорядником бюджетних коштів шляхом розподілу відкритих асигнувань на реєстраційні рахунки загального фонду Державного бюджету України, відкриті в органах Державної казначейської служби України, згідно з помісячним планом асигнувань установи-виконавця в межах фактично відкритих асигнувань відповідно до мережі установ та організацій НАН України.

Договірна тематика виконується установами за кошти сторонніх вітчизняних та зарубіжних організацій-замовників.

2.11. Експертиза фундаментальних наукових робіт щодо доцільності їх виконання за рахунок коштів Державного бюджету здійснюється згідно з Порядком проведення експертизи тем фундаментальних науково-дослідних робіт, які передбачається фінансувати за рахунок коштів Державного бюджету [6].

3. Склад і структура планів наукових досліджень

3.1. Основною формою планування наукових досліджень в НАН України є тематичні плани наукових досліджень установ та робочі плани з виконання наукових досліджень.

3.2. Тематичний план наукових досліджень установи (далі – тематичний план) складається щорічно і включає перелік затверджених в установленому порядку перехідних з попередніх років та нових наукових робіт, що виконуються та плануються до виконання протягом поточного та наступних років.

За кожною науковою роботою зазначаються назва (для комплексної роботи – також назви її розділів та установи-співвиконавці), рішення відповідного уповноваженого органу про затвердження роботи (завдання, заходу, проекту), науковий керівник (прізвище, вчене звання та ступінь, посада), строки її виконання, прогностичні обсяги фінансування досліджень на весь строк виконання роботи та затвержені планові показники на поточний рік в цілому з усіх джерел надходжень, в тому числі за рахунок коштів, які виділяються НАН України із загального фонду державного бюджету, та інша необхідна інформація.

Форма, за якою складається тематичний план, наведена у додатку 2.

Тематичний план щорічно розглядається на засіданні вченої (науково-технічної) ради установи та затверджується в цілому директором (керівником) установи протягом місяця після доведення до установи планових показників бюджетного фінансування (для наукових установ, які здійснюють свою діяльність на засадах самофінансування, – визначення планових показників фінансування наукових досліджень) на поточний рік. Затвержені примірники зазначеного плану (у друкованому та електронному вигляді) у двотижневий термін подаються установою до відповідного відділення НАН України (установами при Президії НАН України – до Науково-організаційного відділу Президії НАН України).

Зміни та доповнення до тематичного плану у необхідних випадках вносяться протягом року вченою (науково-технічною) радою установи, про що щоквартально інформується відповідне відділення НАН України (установи при Президії НАН України інформують Науково-організаційний відділ Президії НАН України).

3.3. Робочі плани з виконання наукових робіт (далі – робочий план) складаються на поточний рік за кожною науковою роботою з тематичного плану наукових досліджень установи та визначають згідно з затвердженим технічним завданням конкретний зміст, строки та виконавців робіт, містять іншу необхідну інформацію.

Форма робочого плану наведена у додатку 3.

Для договірної тематики робочі плани складаються тільки, якщо цього вимагає договір із замовником. Якщо договір із замовником не вимагає підготовки робочих планів, то дослідження виконуються тільки на підставі технічного завдання та календарного плану виконання роботи.

Робочі плани розглядаються на засіданні вченої (науково-технічної) ради установи та затверджуються директором (керівником) установи одночасно з розглядом і затвердженням тематичного плану наукових досліджень.

Робочі плани у необхідних випадках коригуються протягом року вченою (науково-технічною) радою установи.

Примірники робочих планів зберігаються в установі.

3.4. Тематичний план наукових досліджень установи структурно складається за наступними розділами:

- державна тематика;
- програмно-цільова і конкурсна тематика НАН України;
- відомча тематика (відомче замовлення) НАН України;
- пошукова тематика;
- договірна тематика.

За такими ж розділами групуються робочі плани з виконання наукових робіт в цілому за тематикою установи та (або) за основними напрямками її наукової діяльності.

За необхідності оперативного внесення змін, пов'язаних з укладанням протягом поточного року нових договорів, або змін, обумовлених замовником тощо, розділ тематичного плану з договірної тематики може складатися окремо як додаток до тематичного плану.

4. Формування тематики наукових досліджень

4.1. Державна тематика. Формування державної тематики наукових досліджень здійснюється відповідно до Закону України «Про державні цільові програми» [7], Порядку розроблення та виконання державних цільових програм [8], Порядку проведення конкурсного відбору наукових, науково-технічних робіт, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету [9], а також відповідно до конкретних вимог, процедур та правил, які встановлюються замовниками державних цільових програм та головними розпорядниками бюджетних коштів, що виділяються на виконання відповідних завдань, заходів, проектів, у тому числі за конкурсами наукових проектів та науково-технічних розробок.

Наукові дослідження за державною тематикою плануються установою згідно з завданнями на проведення цих досліджень та строками їх виконання, встановленими державними замовниками.

Якщо державним замовником затверджених у встановленому порядку державних цільових програм та головним розпорядником коштів Державного бюджету, що виділяються на виконання завдань та заходів цих програм або інших завдань за державним замовленням, є Національна академія наук України, відповідні завдання (заходи, проекти), строки виконання та обсяги фінансування доводяться до установ, визначених за результатами конкурсного відбору, здійсненому відповідно до Порядку проведення конкурсного відбору наукових, науково-технічних робіт, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету [9], рішеннями Президії НАН України. З метою координації та контролю за виконанням кожного з цих завдань (заходів, проектів) укладається договір (додаток 4), який містить у додатках технічне завдання, планову калькуляцію кошторисної вартості роботи із розрахунками за статтями витрат, протокол узгодження вартості роботи. З боку установи договір (не менш ніж у двох примірниках) підписується її керівником, з боку НАН України – особою, яка уповноважена на це рішенням Президії НАН України з числа членів Президії НАН України. Договір укладається щорічно після доведення до установи затверджених обсягів фінансування роботи на відповідний рік та є підставою для надання асигнувань для виконання цієї роботи. В разі, якщо термін виконання роботи складає більше одного року, договір укладається на виконання її етапів, а технічне завдання складається на весь строк виконання роботи (або, в залежності від встановлених вимог, процедур і правил, на певний рік) і після його затвердження є підставою для державної реєстрації наукової роботи та її включення до тематичного плану. За необхідності до технічного завдання можуть вноситися узгоджені та затверджені зміни, що є підставою для внесення змін до тематичного плану.

Визначення установ, які мають виконувати завдання (заходи, проекти) за державною тематикою, здійснюється на конкурсних засадах.

4.2. Програмно-цільова і конкурсна тематика НАН України.

Формування програмно-цільової і конкурсної тематики наукових досліджень НАН України здійснюється відповідно до Порядку проведення конкурсного відбору наукових, науково-технічних робіт, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету [9], Положення про цільові програми наукових досліджень НАН України і цільові наукові (науково-технічні) проекти НАН України [10] та Порядку конкурсного відбору наукових і науково-технічних робіт для фінансування за бюджетною програмою КПКВК 6541230 «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» [22].

За кожним науковим (науково-технічним) завданням цільової програми наукових досліджень та цільового наукового (науково-технічного) проекту НАН України уповноваженою особою НАН України затверджується технічне завдання на весь період виконання

роботи за формою згідно з додатком 5 до цього Порядку, яке після його затвердження є підставою для державної реєстрації наукової роботи та її включення до тематичного плану. За необхідності до технічного завдання можуть вноситися узгоджені та затверджені зміни, що є підставою для внесення змін до тематичного плану.

Щороку, після доведення до установи обсягів фінансування завдання чи проекту, з метою координації та контролю за виконанням наукової роботи між установою та НАН України укладається договір на виконання цієї роботи на відповідний рік (етап роботи) (додаток 4), невід'ємною частиною якого є технічне завдання на строк дії договору. З боку установи договір (не менш ніж у двох примірниках) підписується її керівником, з боку НАН України – особою, яка уповноважена на це рішенням Президії НАН України з числа членів Президії НАН України.

4.3. Відомча тематика (відомче замовлення) НАН України. Формування відомчої тематики (відомчого замовлення) наукових досліджень здійснюється відповідно до пп.2.4, 2.8 Порядку таким чином:

4.3.1. Пропозиції щодо відкриття з наступного року нових наукових робіт за відомчою тематикою розробляються структурними науковими підрозділами установи відповідно до затверджених в установленому порядку основних напрямів наукової діяльності та пріоритетних напрямів наукових досліджень установи. Зазначені пропозиції розглядаються вченою (науково-технічною) радою установи і до 1 травня поточного року подаються установою до відповідного відділення НАН України (установами при Президії НАН України – до Науково-організаційного відділу Президії НАН України) для їх своєчасного врахування у бюджетному запиті на наступний рік.

4.3.2. Пропозиції установи щодо відкриття нових наукових робіт за відомчою тематикою повинні містити:

- запит на відкриття наукової роботи;
- копію рішення вченої (науково-технічної) ради установи (для регіональних наукових центрів – копію рішення ради регіонального наукового центру);
- супровідний лист установи.

У запиті на відкриття наукової роботи зазначаються її назва та строки виконання; код програмної класифікації видатків; пріоритетний напрям розвитку науки і техніки; пріоритетний тематичний напрям наукових досліджень і науково-технічних розробок; код та назва наукового напрямку (проблеми) з Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук (для фундаментальних досліджень); основний напрям наукової діяльності установи, до яких відносяться дослідження, що плануються; керівник роботи та відповідальні виконавці; обґрунтування доцільності проведення

досліджень; обсяги фінансування та інша необхідна інформація. Запит має містити у додатках проект технічного завдання на проведення відповідної роботи і планову калькуляцію кошторисної вартості роботи із розрахунками за статтями витрат. Технічне завдання складається та затверджується на весь строк виконання роботи. Планова калькуляція кошторисної вартості роботи складається на кожний окремий рік зазначеного строку. Форма запиту на відкриття наукової роботи за відомчою тематикою наведена в додатку 5.

Як правило, запланований строк виконання робіт за відомчою тематикою не повинен перевищувати п'яти років для фундаментальних досліджень і трьох для прикладних досліджень.

Якщо у виконанні наукової роботи передбачається участь декількох установ (комплексна робота), то установа – головний виконавець подає пропозиції по всій роботі в цілому, із зазначенням її розділів та обсягів робіт, що виконуватимуться установами-співвиконавцями, а кожна установа-співвиконавець подає пропозиції лише по своєму обсягу робіт з обов'язковим зазначенням, до якої комплексної наукової роботи він входить.

Кожна наукова робота за відомчою тематикою має передбачати фінансування за однією з бюджетних програм, із зазначенням за цією бюджетною програмою (кодом програмної класифікації видатків) обсягів фінансового забезпечення та кошторисної вартості.

4.3.3. Пропозиції установи щодо відкриття нових наукових робіт за відомчою тематикою, за умови виконання вимог до їх оформлення, реєструються бюро відділення НАН України (пропозиції установ при Президії НАН України – Науково-організаційним відділом Президії НАН України) та у двомісячний строк розглядаються за необхідності із залученням наукових рад, комітетів, комісій НАН України з відповідних проблем, спеціальних експертних груп або окремих експертів. В окремих випадках до розгляду пропозицій установ при Президії НАН України за дорученням Президії НАН України залучаються профільні (за тематикою) відділення НАН України.

До розгляду пропозицій установ про відкриття нових наукових робіт, які пов'язані з вирішенням проблем соціально-економічного та науково-технічного розвитку регіонів України, виконанням угод та програм співробітництва НАН України і місцевих органів державної влади залучаються ради відповідних регіональних наукових центрів НАН та МОН України.

При проведенні конкурсу та експертної оцінки запитів визначаються актуальність запропонованих досліджень, їх відповідність вимогам, викладеним у пп.2.3 і 2.4 Порядку, науковий рівень та практична цінність очікуваних результатів.

При необхідності пропозиції щодо відкриття нових наукових робіт повертаються установі на доопрацювання.

4.3.4. Рішення про затвердження нових наукових робіт за відомчою тематикою, з урахуванням їх експертної оцінки та конкурсного відбору, приймаються:

– по установах, що входять до складу відділень НАН України, – бюро відповідних відділень НАН України;

– по установах при Президії НАН України – головним ученим секретарем НАН України або окремим рішенням Президії НАН України за поданням Науково-організаційного відділу Президії НАН України.

Рішення про затвердження наукової роботи за відомчою тематикою та відповідне технічне завдання є відомчим замовленням НАН України на проведення наукового дослідження за рахунок базового бюджетного фінансування. Копія затвердженого технічного завдання надається установі-виконавцю і є підставою для державної реєстрації наукової роботи, її включення до тематичного плану та фінансування.

4.4. Пошукова тематика. Формування пошукової тематики наукових досліджень здійснюється установою відповідно до пп.2.4, 2.6, 2.8 Порядку.

Гранична питома вага фінансування фундаментальних пошукових досліджень не може перевищувати 30 відсотків від загального обсягу планового базового фінансування фундаментальних досліджень установи. Гранична питома вага фінансування прикладних пошукових досліджень не може перевищувати 10 відсотків від загального обсягу планового базового фінансування прикладних досліджень установи.

В необхідних випадках зазначені показники змінюються рішенням Президії НАН України при затвердженні розподілу бюджетного фінансування на відповідний рік.

Пропозиції про відкриття нових пошукових робіт на наступний рік розробляються структурними науковими підрозділами установи. Зазначені пропозиції та відповідні технічні завдання на проведення робіт розглядаються вченою (науково-технічною) радою установи і за умови позитивного рішення затверджуються керівником установи у тижневий строк після доведення до установи планових показників бюджетного фінансування на цей рік.

При необхідності за рішенням вченої (науково-технічної) ради установи може проводитися конкурс наукових проектів з пошукової тематики.

Запланований строк виконання робіт за пошуковою тематикою не повинен, як правило, перевищувати один рік.

В необхідних випадках відділення НАН України може прийняти рішення про недоцільність проведення певними установами пошукових досліджень.

4.5. Договірна тематика. Формування договірної тематики наукових досліджень здійснюється установою самостійно відповідно до пп.2.4, 2.6, 2.9 Порядку з дотриманням норм чинного законодавства

та з урахуванням конкретних вимог, процедур та правил, які встановлюються організаціями-замовниками.

Договори на виконання наукових досліджень на замовлення сторонніх організацій підписуються з боку установи її керівником. Відповідна інформація відображається у тематичних і робочих планах згідно з вимогами пп.3.2 і 3.3 Порядку.

У випадках, коли роботи, що плануються до виконання на замовлення сторонніх організацій, за своїм напрямом співпадають і за змістом доповнюють дослідження, що плануються до виконання або вже виконуються за рахунок коштів загального фонду державного бюджету, а також у випадках, коли фінансування з боку сторонніх організацій є однією з умов конкурсів наукових проектів, установа за погодженням з замовником може включати зазначені роботи до відповідних пропозицій щодо відкриття нових наукових робіт або змін вже затверджених наукових робіт за іншими розділами тематичного плану. При цьому такі роботи також обов'язково відображаються в розділі тематичного плану «Договірна тематика» із зазначенням, до складу якої наукової роботи інших розділів тематичного плану вони включені.

4.6. Загальні вимоги до оформлення пропозицій.

4.6.1. Технічні завдання на проведення наукових досліджень є невід'ємною складовою пропозицій установи щодо відкриття нових наукових робіт за всіма видами тематики і розробляються та оформляються установою відповідно до стандартів Державної системи стандартизації України [11, 12, 13] та відповідно до конкретних вимог замовника.

4.6.2. Планова калькуляція кошторисної вартості наукової роботи із розрахунками до статей витрат складається установою відповідно до вимог Типового положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт [14].

Якщо нормативів трудовитрат немає, то планові трудовитрати приймаються на рівні фактичних трудовитрат на виконання аналогічних робіт, що визначаються установою-виконавцем і погоджуються з замовником.

Розмір накладних витрат та витрат на послуги сторонніх організацій за державною тематикою, програмно-цільовою і конкурсною тематикою, що фінансуються за рахунок Державного бюджету України, розраховується установою-виконавцем за узгодженням з замовником (НАН України). Розмір накладних витрат за відомчою тематикою, що фінансується за рахунок Державного бюджету України, розраховується установою.

5. Реєстрація, облік і поточний контроль за виконанням наукових робіт

5.1. Всі затверджені в установленому порядку наукові роботи установи за всіма видами тематики підлягають обов'язковій державній реєстрації та обліку в Українському інституті науково-технічної та економічної інформації (УкрІНТЕІ) відповідно до Порядку державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій [15] та обов'язковому внесенню до Розподіленої інформаційної технології підтримки науково-організаційної діяльності НАН України (РІТ НОД НАН України) [21].

При цьому копія реєстраційної картки (РК) з присвоєним УкрІНТЕІ державним реєстраційним номером в 10-денний строк після отримання РК подається установою у відповідне відділення НАН України (установами при Президії НАН України – до Науково-організаційного відділу Президії НАН України), яке здійснює загальний контроль за дотриманням установами вимог обов'язкової державної реєстрації наукових робіт.

5.2. Облік наукових робіт здійснюється установами, відділеннями НАН України (по установах, що входять до складу відділення), Науково-організаційним відділом Президії НАН України (по установах при Президії НАН України) на основі тематичних планів та реєстраційних карток за наступним розподілом для кожного з видів тематики та в цілому:

- по бюджетних програмах (кодах програмної класифікації видатків);

- по пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки та пріоритетних тематичних напрямках наукових досліджень і науково-технічних розробок, затверджених відповідно Законом України [1] та Кабінетом Міністрів України [2];

- по розпочатих у поточному році наукових роботах, перехідних з попереднього періоду, по роботах, що завершуються у поточному році.

5.3. Поточний контроль за виконанням наукових робіт здійснюється з метою своєчасного прийняття рішень щодо внесення необхідних змін і доповнень до змісту роботи, складу виконавців, умов і строків виконання, обсягів фінансування, фактичних видатків тощо, а також оцінки ефективності використання бюджетних коштів і, в окремих випадках, припинення роботи. Припинення роботи є можливим у зв'язку з її виконанням не на належному рівні, втратою актуальності або неможливістю її виконання з об'єктивних причин, у тому числі відсутності фінансування.

Хід виконання всіх наукових робіт тематичного плану перевіряється керівництвом і вченою (науково-технічною) радою установи при підготовці річного звіту про діяльність установи. При цьому по кожній роботі визначається доцільність або недоцільність її продовження. По окремих наукових роботах така перевірка, в разі необхідності, а також відповідно до технічного завдання або за вимогою замовника, проводиться протягом року.

Щорічно у січні місяці у складі річного звіту про діяльність установи надаються анотовані (обсягом до 1 стор.) звіти за кожною науковою роботою, що виконувалася у попередньому році, які мають містити, в тому числі, викладену в доступній формі інформацію про наукове та (або) науково-прикладне значення отриманих результатів. Зазначені анотовані звіти враховуються у річному звіті про діяльність НАН України.

Поточний контроль за виконанням завдань (замовлень) на проведення наукових досліджень здійснюється також згідно з вимогами, визначеними замовниками у відповідних договорах (угодах) і (або) технічних завданнях. При цьому звітна документація (проміжні звіти) подається установами замовнику у встановлені строки та оформлюється відповідно до ДСТУ [16].

Рішення про внесення змін і доповнень до наукових робіт або про їх припинення приймаються уповноваженими органами або особами, якими були затверджені зазначені роботи, і установа в обов'язковому порядку враховує їх в тематичних і робочих планах наукових досліджень та повідомляє УкрІНТЕІ.

6. Оцінка отриманих результатів та приймання завершених наукових робіт

6.1. Попередня оцінка отриманих результатів та приймання завершеної наукової роботи здійснюються вченою (науково-технічною) радою установи в межах планових строків виконання роботи і незалежно від того, отримані позитивні чи негативні результати досліджень (для регіональних наукових центрів це здійснюється радою регіонального наукового центру).

Керівник роботи подає вченій (науково-технічній) раді установи заключний звіт про виконання наукової роботи (завдання, заходу, проекту), оформлений відповідно до ДСТУ [16].

Залежно від змісту наукових досліджень і отриманих результатів до заключного звіту додаються такі матеріали:

– рецензії експертів, що характеризують результати наукових досліджень;

- затверджені звіти про виконання етапів роботи, якщо їх подання передбачалося технічним завданням або договором;

- для фундаментальних досліджень, що передбачають отримання, в тому числі, прикладних наукових чи науково-технічних результатів, з урахуванням даних про винаходи та інші об'єкти права інтелектуальної власності та при проведенні прикладних досліджень – звіт про патентні дослідження, підготовлений відповідно до Порядку проведення патентних досліджень в установах НАН України [17] та ДСТУ [18, 19];

- перелік об'єктів права інтелектуальної власності, створених при виконанні наукової роботи, з пропозиціями щодо їх використання;

- перелік публікацій за результатами наукової роботи із зазначенням, у разі можливості, рейтингу видань відповідно до міжнародної класифікації;

- протоколи випробувань експериментального зразка (макету, моделі) нової техніки, технологічного процесу та відповідну конструкторську, конструкторсько-технологічну документацію;

- визначення (для прикладних науково-технічних розробок) економічної ефективності витрат, яке проводиться відповідно до Методики визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво [20];

- проект технічного завдання на створення нової продукції (виробу, матеріалу), технологічного процесу, якщо отримані результати наукових досліджень дають підстави для проведення відповідних дослідно-конструкторських, дослідно-технологічних робіт;

- інші необхідні матеріали відповідно до технічного завдання на проведення наукової роботи, вимог замовника, вченої (науково-технічної) ради установи.

Вчена (науково-технічна) рада установи заслуховує звіт керівника наукової роботи, розглядає заключний звіт та інші надані документи, дає оцінку результатів виконання наукових досліджень, їх відповідності технічному завданню та (або) договору і приймає рішення про виконання чи невиконання наукової роботи.

При цьому оцінка результатів наукової роботи здійснюється на основі таких вимог:

- для фундаментальних досліджень – отримання принципово нових результатів, які мають важливе значення для подальшого розвитку окремих галузей науки та наукових напрямів і (або) дають вагомі підстави для проведення актуальних прикладних досліджень і розробок;

- для прикладних досліджень і розробок – отримання результатів, спрямованих на наукове і науково-технічне забезпечення вирішення завдань, що впливають з потреб практики, розроблення і створення нової техніки і технології, винаходів, корисних моделей,

комп'ютерних програм та інших об'єктів права інтелектуальної власності, методик та нормативної документації. При цьому враховуються також патентоспроможність і конкурентоспроможність розроблених технічних рішень, економічна ефективність науково-технічних розробок.

Рішення вченої (науково-технічної) ради установи про виконання наукової роботи є підставою для затвердження директором (керівником) установи заключного звіту.

6.2. Затверджений заключний звіт про виконання наукової роботи та інші документи, передбачені Порядком державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій [16], установа подає у 30-денний строк з моменту закінчення роботи до УкрІНТЕІ.

6.3. Основні дані щодо результатів наукових досліджень за програмно-цільовою й конкурсною тематикою НАН України та державною тематикою, замовником якої є НАН України і на виконання яких укладено договори згідно з пп.4.1, 4.2, оформляються актом здачі-приймання наукової роботи (проекту).

Форма акта здачі-приймання наукової роботи наведена у додатку 6.

Протягом 10 робочих днів після закінчення виконання наукової роботи або її етапу, на виконання якого укладено договір між НАН України та установою-виконавцем, установа подає акт здачі-приймання наукової роботи або етапу (в двох примірниках) замовнику досліджень або до органів, уповноважених замовниками здійснювати приймання виконаних робіт. По невиконаних наукових роботах у ці самі строки установою подаються пропозиції щодо організації завершення наукової роботи або її припинення.

Відповідно до конкретних вимог замовника, разом з актом здачі-приймання наукової роботи, установа надає замовнику або уповноваженому органу інші матеріали, необхідні для приймання завершених робіт. Приймання завершених робіт проводиться у строки та за процедурами, що встановлюються замовниками їх виконання та визначаються у відповідних договорах і технічних завданнях.

6.4. Розгляд отриманих результатів за завершеними науковими роботами відомчого замовлення НАН України та затвердження протоколу приймання та оцінки науково-дослідної роботи (форма протоколу наведена у додатку 7) у місячний строк після подання установою зазначеного протоколу і заключного звіту здійснюються бюро відповідних відділень НАН України (для установ при Президії НАН України – головним ученим секретарем НАН України або окремим рішенням Президії НАН України за поданням Науково-організаційного відділу Президії НАН України).

За завершеними науковими роботами з пошукової тематики протокол приймання та оцінки науково-дослідної роботи затверджується

директором (керівником) установи одночасно із затвердженням відповідного заключного звіту. Протокол разом з переліченими у ньому документами в місячний строк подається до відповідного відділення НАН України (установами при Президії НАН України – до Науково-організаційного відділу Президії НАН України).

До оцінювання результатів завершених робіт за відомчою та пошуковою тематикою залучаються, за необхідності, наукові ради, комітети, комісії НАН України з відповідних проблем, спеціальні експертні комісії або окремі експерти.

Підсумки зазначеного оцінювання враховуються бюро відділень НАН України та Президією НАН України при визначенні обсягів базового бюджетного фінансування установ, у тому числі питомої ваги цих обсягів, що спрямовується на проведення наукових досліджень за пошуковою тематикою.

Додаток 1
до Порядку формування тематики
та контролю за виконанням наукових досліджень
в Національній академії наук України

**ПЕРЕЛІК
чинних нормативних актів**

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2018 № 13 «Про затвердження Порядку формування тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету.

2. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки».

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.2011 № 942 «Про затвердження Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень та науково-технічних розробок на період до 2020 року».

4. Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на 2019–2023 роки (постанова Президії НАН України від 30.01.2019 № 30).

5. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

6. Постанова Президії НАН України від 09.12.2009 № 327 «Про виконання постанови Кабінету Міністрів України від 28.10.2009 № 1182».

7. Закон України «Про державні цільові програми».

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 106 «Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм».

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.09.2018 № 739 «Про затвердження Порядку проведення конкурсного відбору наукових, науково-технічних робіт, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету».

10. Постанова Президії НАН України від 19.12.2018 № 340 «Про затвердження Положення про цільові програми наукових досліджень НАН України і цільові наукові (науково-технічні) проекти НАН України».

11. ДСТУ 3973-2000 «Система розроблення та поставлення

продукції на виробництво. Правила виконання науково-дослідних робіт. Загальні положення».

12. Розпорядження Президії НАН України від 10.12.1999 № 1672, «Про затвердження рекомендації «Організація і проведення науково-дослідних робіт» Р88-001-99.

13. Розпорядженням Президії НАН України від 16.01.2001 № 53 «Про затвердження рекомендації «Організація і проведення дослідно-конструкторських робіт» Р88-003.1-2001.

14. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.07.1996 № 830 «Про затвердження Типового положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт» (зі змінами від 10.07.2002 № 946, від 23.02.2011 № 126).

15. Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.10.2008 № 977 «Про затвердження Порядку державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій».

16. ДСТУ 3008:2015 «Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення».

17. Постанова Президії НАН України від 22.11.2000 № 319 «Про затвердження Порядку проведення патентних досліджень в установах НАН України».

18. ДСТУ 3574-97 «Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання та оформлення».

19. ДСТУ 3575-97 «Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення».

20. Спільний наказ Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 25.09.2001 № 218/446 «Про затвердження Методики визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво».

21. Розпорядження Президії НАН України від 08.04.2016 № 219 «Про першу чергу впровадження в НАН України Розподіленої інформаційної технології підтримки науково-організаційної діяльності НАН України».

22. Постанова Президії НАН України від 03.07.2019 № 196 «Про затвердження Порядку конкурсного відбору наукових і науково-технічних робіт для фінансування за бюджетною програмою КПКВК 6541230 «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень»